

Het spel of de knikkers?

Succesfactoren bij het aanbod van VNG, IPO en UvW

Tijdens de afgelopen kabinetsformatie deden de voorzitters van VNG, IPO en UvW¹ namens alle gemeenten, provincies en waterschappen een gezamenlijk aanbod aan het nieuwe kabinet. Een uniek moment: die gezamenlijkheid was voor het eerst in de geschiedenis! Het aanbod heet 'Naar een duurzaam Nederland' en bevat gezamenlijke initiatieven en voorstellen op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Het doel hierbij was dat de belangrijkste wensen voor inzet van het Rijk in het regeerakkoord zouden worden opgenomen. De totstandkoming van het gezamenlijk aanbod is begeleid door Vide Advies. Wat waren hierin de succesfactoren?

Het belang van een gezamenlijk aanbod

Een duurzame toekomst vraagt een gezamenlijke inzet van alle overheidslagen: nationaal, provinciaal en lokaal. Los van deze inhoudelijke noodzaak is er ook een strategisch belang. In het verleden is het voorgekomen dat het Rijk decentrale overheden tegen elkaar uitspeelde. Een taak werd bijvoorbeeld gedecentraliseerd naar de bestuurslaag die bereid was de grootste bezuiniging erbij op de koop toe te nemen. Gezamenlijk optrekken voorkomt dat en maakt het aanbod sterker.

Uitdaging 1: Kijken vanuit het perspectief van de ander

Het belang van gezamenlijkheid werd breed onderkend. Een uitdaging voor de samenwerkingspartners was om -zoals bij veel samenwerkingsprocessen- zodanig naar de anderen te luisteren dat ieder zich in het perspectief van de ander kon verplaatsen. Alleen dan wordt het mogelijk om voorstellen en plannen te ontwikkelen die meerwaarde hebben. Bijvoorbeeld, voor een succesvolle energietransitie zijn regionale energiestrategieën nodig omdat oplossingen van regio tot regio, zelfs van straat tot straat kunnen verschillen. In plaats van getouwtrek over wie de regie daarbij moet voeren, hebben de partners zich in elkaars perspectief verplaatst. Op basis van regionale verschillen werd duidelijk dat bijvoorbeeld rond grote gemeenten er meer uitvoeringskracht zou ontstaan met de gemeente als regisseur, maar in andere gebieden juist met een provincie als regisseur.

Uitdaging 2: Draagvlak bij een grote en diverse achterban

Binnen zowel VNG, IPO als UvW waren op ambtelijk en bestuurlijk niveau voortrekkers aanwezig. De ambitie was echter om namens alle gemeenten, provincies en waterschappen zelf een aanbod te doen, en niet alleen vanuit deze koepels. Maar hoe zijn draagvlak en commitment in korte tijd te realiseren met een

¹ Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en Unie van Waterschappen (UvW)

brede en diverse achterban bestaande uit gemeenteraden, colleges van Burgemeester & wethouders, provinciale en gedeputeerde staten en algemene en dagelijkse besturen van waterschappen?

Alle besturen zijn geïnformeerd over de stappen die gezet zouden gaan worden. Op deze manier was er voor iedereen die dat wilde gelegenheid om inhoudelijke inbreng te leveren en voorbereid te zijn op momenten van besluitvorming. Deze interne communicatie moest vanwege de gezamenlijkheid enerzijds voor de drie verenigingen consistent en gelijktijdig plaatsvinden, maar anderzijds ook passen bij de verschillende gewoonten en werkwijzen binnen elk van de verenigingen. Hier is de communicatiestrategie op aangepast.

Uitdaging 3: Mensen maken het verschil

Ook als het gezamenlijk belang groot is, staat of valt een succesvolle samenwerking bij de mensen die samen aan de slag zijn. Veel aandacht is daarom uit gegaan naar het verbinden van medewerkers en bestuurders en het faciliteren van constructieve gesprekken. Vele mensen op verschillende niveaus hebben als raderen in een groot radarwerk hun steentje bijgedragen: medewerkers die elkaar vinden in een gezamenlijke communicatie-aanpak (i.p.v. vast te houden aan afzonderlijke communicatie), medewerkers die lobby-acties met elkaar uitwisselen (i.p.v. ze voor zichzelf te houden), medewerkers die omwille van de gezamenlijkheid inhoudelijke compromissen sluiten of innovaties bedenken (i.p.v. vasthouden aan het individuele belang), directeuren die besluiten nemen en de middelen verschaffen die nodig waren, bestuurders die hun eigen speerpunt ondergeschikt maken aan de gezamenlijkheid en voorzitters die er op spannende momenten voor blijven staan dat er een voor iedereen acceptabel compromis gevonden wordt.

Knikkers of spel?

Het regeerakkoord sluit op belangrijke punten aan op waar de gemeenten, provincies en waterschappen om hebben gevraagd. De financiële vertaling lijkt magerder dan gewenst. Het is moeilijk te zeggen of dit dankzij het gezamenlijk aanbod is. Wel valt op dat met name in de passages over energietransitie de woorden 'medeoverheden', 'decentrale overheden' en 'gemeenten, provincies en waterschappen' regelmatig en prominent gebruikt worden. Overheidssamenwerking staat bij energietransitie in elk geval op de kaart.

Misschien ligt de grootste waarde van het gezamenlijk aanbod wel in het samenwerkingsproces zelf. Vertegenwoordigers van gemeenten, provincies en waterschappen hebben hun samenwerking naar een diepgaander en hoger niveau gebracht. Op deze basis kan men zowel ambtelijk als bestuurlijk verder bouwen, gezamenlijke plannen succesvol uitvoeren en zich over 4 jaar met een nog overtuigende gezamenlijke lobby presenteren.

Florian Bekkers, oktober 2017